

DI SAIT VO LUSÉRN appuntamento della minoranza cimbra di Luserna

A cura dell'ufficio pubblicità
del quotidiano Trentino

Aute, moto un gesùnthait

Berda hatt an diesel, haützotage, hatt bintsche zo lacha. Di statt vo Poatzan, sidar in earstn vo höbiat, hatt gespèrrt soine beng vor di diesel euro 3, un in di djardar boda khemmen bartnda drákhemmen di euro 4 un euro 5 o. Ka Tria saibar nonet asó bait, ma da o hattma sa vietàrt di diesel euro 1 un euro 2. Sichar, dar letz air in di stattn iz a groazar probléma boda schedeged di gesùnthait von laüt bodada lem. Vor ditza iz djüst schupfan di laüt zo nütza mindar in auto un mearar di korlara odar 'z rat

odar zo giana mearar zo vuaz. Ma berda lebet atz Lusérn boazt ke gian alle tage z'arbata in di statt pittar korlara iz nèt hèrta dèstar, un zèrte vert iz eppaz boda pròpio nèt geat. Nèt alle hám sovl gèlt zo maganen khoavan an nating auto un asó, vietàrante di diesel, schedegedma daz meararste di famildje un di laüt boda lem atti pèrng un hám sa genümme probléme. Un baz khòn vo alln in motórredar boda, von längez fin ka herbest, pasàrn hintar un vür tage un nacht durch ùnsarne lentar, geschozst azpi khugln vo sklopp, machante a gerümbla boda darbékht di toatn in vraitthof? Ma boazt ke di meararstn vo disan motórdar khemmen "hergerichtet" zo macha no mearar rumór: "tuning" khóttma in ta' vo haüt, un iz eppaz gántz legálegez boda anlaglana bèrkstatt macht vor gèlt. Ma boazt però o, un di studjós höarn nèt au zo gedenkhasaz, ke nèt lai dar letz air, ma dar rumór o mage machan darkränkhan. In di lentar vo dar ùnsarn hoachebene di meararstn haüsar soin augemacht ná in stradù un di laüt bodada lem mochan auzhaltn disan rumór alle tage, meararne mánat atz djar. Ma ombróm, alóra, di kamoúndar gian vür zo tüana sovl bida nicht berat? Furse peng in par euro boda di motórraitar auzgem zo trinkha a bira kan birthaus ná in stradù? Liabe politiként, ùnsar gesùnthait un ùnsar sicharhait varlèrn dalbónn asó bintsche?

PP

Bichtege schraibar vo bolkhnenbörtar: Hugo Pratt un soi "Corto Maltese"

In di djardar '60 di bolkhnenbörtar soin khennet z'soina eppaz ke di studjéartn laüt o soin gest stoltz zo lesa un zo darkhenna, un ditza inkúnto in Hugo Pratt. Soine bichtegarstn arbatn soinz di stórdje vo "Corto Maltese", ágiheft 'z djar 1967 pittar stórdja "Una ballata del mare salato".

In dise stórdje Corto Maltese geat ummar pa alln in mern vodar bèlt un hatt zo tüana pittnan hauf gikhennate laüt von sèlln djardar: Rasputin un Stalin, James Joyce un Jack London, Butch Cassidy un Sundance Kid.... Bla sa khemmen gizoaget díse laüt hatt gimacht von stórdje vo Corto Maltese eppaz "mearar" baz stórdje vor di khindarn. Di khindar hám mengl zo vorstiana daz guat un daz znicht: lesante Tex iz hoatar vor bem ma mocht halt. Pitt Corto Maltese, invétze, ditza iz nia asó hoatar, allz in an stroach saitma neméar guat zo vorstiana ber 'z iz daz guat un ber daz znicht. Corto o mak machan saiz guate sachandar, asó azpe helvan berda hatt mengl, azpe znichte, azpe stoln in armen odar vonkian lazzante stèrn tschelln un baibar. Alle di sèllnen bobar bokhennen lesante díse libadar hám a seal boma macht a pizzle fadige zo vorstiana, sovl biz berat a rüde. Niamat iz gántz guat odar gántz znicht. Un ditza sichar iz nèt eppaz boda a khinn mage vorstian.

Corto Maltese giláicht soin schraibar. Corto, in di stórdje, bortet a La Valletta vonaran diarn vo Siviglia un vonan mánn inglése, dar lebet soine earstn djar lem in getto vodar statt gianante in di schual von Rabbi Ezra Toledano, an altar pual vo soinar muatar. Baldar iz gest guat z'arbata hattar ágiheft zo giana ummar padar bèlt drau afti purgeschiffar. Hugo Pratt o iz gest sunn, un nevódo, vo laüt vodar gántzan bèlt, soine non soin gest ummana ebrèa un d'andar turka un soi nono iz gest halbe inglése un halbe frantschése. Baldar hatt gihatt 10 djar izzar

gánt zo leba in Abissinia pitt soinar famildja un vo sèmm hattar gimocht vonkian balda soin girif di inglésan. Dar hatt ágiheft z'arbata palle, schraibante un disenjéarante bolkhnenbörtar. Dar hatt gilebet daz meararste in Beleschlánt ma, azpe Corto, vor squàse soi gántzez lem izzar gánt vil ummar pa bèlt peng soinar arbat. Dar hatt giarbatet in Argentina, in Inghilterra, in Frántscha un in Sguizzera un baldar hatt nèt giarbatet izzar gánt zo rasta in di betarstn plézt bodar hatt gimak vennen, in Patagonia, in Canada, in Africa un in Oceania. Rodolfo

Dar Slow Food attn Zimbar Hoachpon

Zoa auzohalta di lentar von pèrng iz sichar bichte pezzarn di beng, auhaltn di birtschaft un trang vür di altn traditzióngen bodada

soin vo benn 'z soinda díse altn lentar; in tà vo haüt, però, di laüt boda khemmen attn pèrge zo macha soin urlaub stüachan hèrta

mearar eppaz naügez. Asó alle djar, da attn Zimbar Hoachpon o, zoa ziaga zuar laüt, berda arbatet pitt díse "nating hearn" stüacht

zo opfra hèrta eppaz naügez un uantzegez. Bazta khinnt geopfart, però mocht hám zo tüana pitt disar earde un asó, vor biane bochan, izta khennet augelekk a "Comunità Slow Food", da earst von gántz Trentino-Südtirol, boda bill gem bèrt in prodókte boda raivan da ka üs. Allz hatt ágeheft pinn pórru boda iz bidar khennet nidargelek auz kan Nüzzlar. Mearare laüt soinse gelekk panánder, schavar, baké, birtn un baz sa bólln tüan iz bidar áhevan z'arbata di earde zoa zo maga nützan allz bazta di earde opfart. Tüanante asó heftma bidar á zo koltivàra bazta iz gánt óade un sait sichar ke baz ma opfart (vlaisch, gegrés un asó vürsnen) iz guat nèt lai ombróm 'z hatt a guatz geschmákh ma ombróm 'z iz khennet augezüglt ána porkerie. Un pròprio zo macha khennen umman von bichtegarstn prodókte boda khemmen gemacht da ka üs disa boch inn in di Vesandar di APT Alpe Cimbra

un da sèll vodar Valsugàna hám augelekk da zboate editzióng vo dar kermesse "Latte in festa". A bichtege manifestazióng boda süacht zo macha khennen hèrta mearar allz daz sèll boda khinnt gemacht pittar milch atti pèrng von Vesandar. Un nèt lai ditza, in díse zboa tang di laüt boda soin zuargánt hám o gemak seng di arbat boda khinnt gemacht in di

khern un khemmen zo khenna pezzar da groaz arbat boda iz hintar anlaglana stükh khern. Azta finn vor zen, zbuantzekh djar vil laüt von pèrng hám gemocht gian zo leba in di statt, in di lestn djardar mearare djungen khearn bidrüm in di altn lentar un machan bidar di arbatn boda soine eltarn hám gemocht lazzan.

E.v.K.

